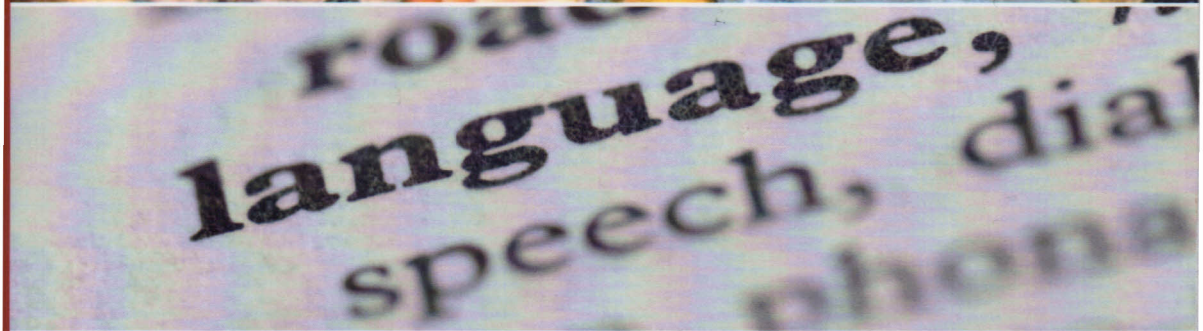

TAVASZI SZÉL 2014 / SPRING WIND 2014
Konferenciakötet

Doktoranduszok Országos Szövetsége
Association of Hungarian Phd and DLA Students

III.

TAVASZI SZÉL SPRING WIND

2014.
Debrecen

TARTALOM

TÖRTÉNELEM- ÉS POLITIKATUDOMÁNY	11
A KATASZTERI IRATOK KUTATÁSÁNAK, A BIRTOKSZERKEZET ÉS A VAGYONI HELYZET MEGISMERÉSÉNEK PROBLÉMÁIRÓL <i>Ambrus László</i>	12
PUSZTÁBA KIÁLTÓ SZÓ? (AZ ERDÉLYI HÍRLAPÍRÁS CÉLJA A MAGYAR POLGÁR ÉS A KOLOZSVÁR TÜKRÉBEN) <i>Bakó Edit</i>	20
A FELFEGYVERZETT VENUS ÁBRÁZOLÁSMÓDJAI A RÓMAI ÉREMVERÉSBEN A SEVERUSOK KORÁBAN (KITEKINTÉSEL A KATONAI ANARCHIA IDŐSZAKÁNAK ÉREM-PROPAGANDÁJÁRA) <i>Barna Ferenc</i>	27
MILITARY RABBINATE IN THE AUSTRO-HUNGARIAN ARMED FORCES DURING WORLD WAR I. <i>Ákos Biró</i>	37
KÍSÉRLET EGY 19. SZÁZADI MEZŐVÁROS VONZÁSKÖRZETÉNEK MEGÁLLAPÍTÁSÁRA <i>Bozó-Szűcs Diána</i>	45
A MINDSZENTY- BARANKOVICS VITA <i>Bráda Ferenc</i>	56
KOSSUTH LAJOS HALÁLA ÉS TEMETÉSE A MAGYARORSZÁGI NEMZETISÉGI SAJTÓ TÜKRÉBEN <i>Csernus-L. Szilveszter</i>	66
KÖZMŰVELŐDÉS ÉS IDEOLÓGIA A 20. SZÁZAD ELEJÉNEK MAGYARORSZÁGÁN – AZ 1907-ES PÉCSI SZABADTANÍTÁSI KONGRESSZUS TANULSÁGAI <i>Csibi Norbert</i>	76

JOGI KÉRDŐJELEK A HM KATONA POLITIKAI OSZTÁLY LÉTREJÖTTÉBEN ÉS FELADATSZABÁSÁBAN <i>Dávid Ferenc</i>	85
LEPÉNYMINTÁK BRIGETIÓBÓL <i>Delbó Gabriella</i>	94
A BRIT DIPLOMÁCIA ÚJ KIHÍVÁSAI MAGYARORSZÁGON 1933-BAN <i>Fürj Orsolya</i>	104
IMÁDSÁGOS FÜZETEK ÉS SZAKRÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ EGY HAGYOMÁNYOS KÖZÖSSÉGBEN <i>Gál Adél</i>	112
IZLANDI SKALDOK A 10-13. SZÁZADBAN <i>Gyönki Viktória</i>	125
MAGYARORSZÁG SZEREPE A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI KÖZÉP-ÉS DÉLKELET-EURÓPA FELÉ IRÁNYULÓ OLASZ KÜLPOLITIKÁBAN <i>Hamerli Petra</i>	134
LLOYD GEORGE AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚBAN <i>Hegedüs Zoltán</i>	143
PÁRTOK ÉS FINANSZÍROZÁSUK HAZÁNKBAN A PÁRTÁLLAMI RENDSZER IDEJÉN <i>Horváth Anett</i>	152
AZ ANTIK DEMOKRÁCIA KÉT KORLÁTJA MINT DEMOKRATIKUS DEFICIT <i>Kelemen Zoltán</i>	160
A GÖMÖRI FÜRDŐK NÉPSZERŰSÍTÉSE 19. SZÁZADI FÜRDÉSZETI ÚJSÁGOK HASÁBJAIN <i>Kerényi Éva</i>	169

A POLITIKAI NEVELÉS SZEREPE A RÓMAI KÖZTÁRSASÁG ÖSSZEOMLÁSÁBAN <i>Kis Zsuzsanna</i>	177
A MAGYARORSZÁGI DOHÁNYMONOPÓLIUM BEVEZETÉSÉNEK GAZDASÁGPOLITIKAI HÁTTERE <i>Kohút Sára</i>	185
AZ ÖBÖLHÁBORÚ ÉS A DIPLOMÁCIA <i>Kozma Bertalan</i>	193
ÉREMKÉP ÉS PROPAGANDA A CSÁSZÁRI PÉNZEKEN <i>Kuun Aladár</i>	201
TELEPÜLÉSKÖZI KAPCSOLATOK A RÓMAI BIRODALOMBAN AQUILEIA PÉLDÁJÁN <i>Lehrer Nándor</i>	212
CASES OF AVAR AGE ARTIFICIAL CRANIAL DEFORMATION IN THE TISZÁNTÚL REGION <i>Anett Mihácz-Pálfi</i>	219
A PALESZTIN ÁLLAMISÁG KÉRDÉSE A PALESZTIN DIASZPÓRÁK HELYZETÉNEK TÜKRÉBEN <i>Mousa Aida Zsófia</i>	227
A TISZAFÖLDVÁRI REFORMÁTUS ISKOLA ÚTJA AZ ÁLLAMOSÍTÁSIG (1945-1948) <i>Mucsi László</i>	236
AZ ÁLDOZATKÉSZSÉG OLTÁRAI. A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI EMLÉKMŰÁLLÍTÁS VIZSGÁLATA A SZEGEDI EMLÉKJELEK PÉLDÁJÁN. <i>Nagyillés Anikó</i>	244
HÉTVÉGÍHÁZ-MOZGALOM A KELETI BLOKKON BELÜL <i>Németh Szandra</i>	253

A PALESZTINAI RÉGI ÉS ÚJ JISHUV KÖZÖTTI PÁRHARC AZ EGYENLŐSÉG HASÁBJAIN (1882–1895) <i>Németh Vera</i>	262
A PARLAMENTI KÉPVISELŐK ÖNREPREZENTÁCIÓJA A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN <i>Nógrádi András</i>	271
REZIDENCIA VÁLASZTÁS KÉRDÉSE A PERÉNYI CSALÁDBAN – CSORBAKŐ SZEREPE <i>Novák Ádám</i>	282
HADSEGÉLYEZŐ TEVÉKENYSÉG AZ I. VILÁGHÁBORÚ ALATTI KARCAGON <i>Pintér Zoltán</i>	291
GÁRDONY ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐ - VÁLASZTÁSTÖRTÉNETE 1945-2014 KÖZÖTT <i>Rácz Márk</i>	299
A FOGLALKOZÁSSZERKEZET ELEMZÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI ÉS NÉHÁNY FONTOS ASPEKTUSA EGY FUNKCIÓT VÁLTÓ TELEPÜLÉSEN A MODERNIZÁCIÓ KORÁBAN <i>Rakita Eszter</i>	307
A PRE-RÓMAI VISELETÁBRÁZOLÁSOK ÉRTÉKELÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI: KELTA NÉPCSOPORTOK AZONOSÍTÁSA ÉS ROMANIZÁCIÓ PANNONIÁBAN <i>Sáró Csilla</i>	318
A NAPLÓ MINT ÁLDOZAT <i>Szabó Edina Rózsa</i>	328
WELLINGTON HERCEG PÉTERVÁRI MISSZIÓJÁNAK (1826) DIPLOMÁCIAI ASPEKTUSAI <i>Schrek Katalin</i>	335

A BÁNFFY-KORMÁNY BUKÁSA ÉS SZÉLL KÁLMÁN <i>Schwarzwölder Ádám</i>	343
RÁKÓCZIBÁNYAI NŐK ÉS FÉRFIAK ÉLETE A NÓGRÁDI SZÉNBÁNYÁBAN <i>Szabóné Sinka Szilvia</i>	351
„VAGY MI, VAGY ŐK” – BEKSICS GUSZTÁV KÖZIGAZGATÁSI NÉZETEI <i>Székely Tamás</i>	359
A MAGYAR KORMÁNY FÖLDBIRTOK- ÉS TELEPÍTÉSPOLITIKÁJÁNAK KEZDETEI A VISSZACSATOLT BÁCSKÁBAN (1941 – 1942) <i>Valastyán Balázs</i>	368
A KORABELI MAGYAR POLITIKAI ELIT VÉLEMÉNYE A SAJTÓBAN AZ 1904-1905.ŐS OROSZ-JAPÁN HÁBORÚ HATÁSÁVAL KAPCSOALTBAN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ OSZMÁN BIRODALOM BALKÁNI HELYZETÉRE <i>Dr. Várnai Gergely</i>	376
A VALLÁSOS CIONIZMUS ÉS A NYUGATI PARTI TELEPEK KÉRDÉSE A MAI IZRAELBEN <i>Végh Roland</i>	382
A MAGYARORSZÁGI MAKROSZINTŰ TRIPARTIT ÉRDEKEGYEZTETÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE 1988-2010-IG <i>Zágoni-Szabó Bella</i>	390
FILOZÓFIATUDOMÁNY	398
AZ IGAZSÁGOS HÁBORÚ – KRITÉRIUMOK ÉS A KIVÉTEL LEHETŐSÉGE <i>Barna Benedek</i>	399

PANAITHIOSZ ÉS A PAIDEIA MEGÚJÍTÁSA <i>Hendrik Nikoletta</i>	407
SAJTÓPEREK ÉRVELÉSTECHNIKAI VIZSGÁLATA, AVAGY TALÁLKOZIK-E A BÍRÓI GYAKORLAT AZ ARGUMENTÁCIÓELMÉLETTEL? <i>Grünczeisz Kata</i>	424
NUMERIKUS RENDSZEREK EPISZTEMOLÓGIAI KÉRDÉSEIRŐL <i>Neuman Péter</i>	434
SADE ÉS AZ ÉSZ <i>Sós Csaba</i>	441
TAVASZI SZÉL JEGYZETEK EGY „ANTIKRITIKA” MARGÓJÁRA <i>Takó Ferenc</i>	448
„AHOL NINCSENEK ISTENEK, OTT KÍSÉRTETEK URALKODNAK”: NOVALIS HERMENEUTIKAI LUTHER-KRITIKÁJA <i>Tánczos Péter</i>	456
A POLITIKAI FOGALMÁNAK „VÁLTOZÁSAI” <i>Tódor Imre</i>	465
NYELVTUDOMÁNY	473
MOTIVATION IN THE LEARNING OF THE FINNISH LANGUAGE <i>Csaba Bártfai</i>	474
EGY ÉSZAK-FINN VÁROS (TORNIO) SVÉD CSALÁDNÉV-ÁLLOMÁNYA A 19. SZÁZAD VÉGÉN <i>Buzgó Anita</i>	480

GRAMMATIKAI KATEGÓRIÁK KATEGÓRIATEREMTŐ GRAMMATIKÁKBAN <i>Földesi András</i>	488
NYELVI TÉMÁJÚ BLOGOK, FÓRUMOK A NYELVI IDEOLÓGIÁK TÜKRÉBEN <i>Jánk István</i>	497
A SPONTÁN BESZÉLT NYELV SZINTAXISÁNAK ELMÉLETI ALAPJAI ÉS NYELVTECHNOLÓGIAI VONATKOZÁSAI A HUCOMTECH KORPUSZBAN <i>Kiss Hermina</i>	507
EGYIPTOMI ARAB ANYANYELVŰ DIÁKOK MAGYAR KÖZTES NYELVÉNEK KÜLÖNBSÉGEI ÉS HASONLÓSÁGAI A1-A2 ÉS B1 SZINTEN <i>Kovács Renáta</i>	516
CHOSEN WORDS IN COMPLIMENTS CROSS – CULTURE <i>Dubravka Kubatov</i>	524
PROZÓDIAI ÉS BESZÉDDINAMIKAI INFORMÁCIÓK FUNKCIÓJA A TÁRSALGÁSI FOLYAMATOK ELEMZÉSÉBEN <i>Székrenyes István</i>	532
BUILDING A MULTIMODAL CORPUS OF PERSIAN DYADIC CONVERSATIONS <i>Ghazaleh Esfandiari Baiat</i>	545
A MAGYAR NYELVTAN OKTATÁSA SZLOVÁKIÁBAN A KURRIKULÁRIS TRANSZFORMÁCIÓ UTÁN TANTERV- ÉS TANKÖNYVVIZSGÁLAT <i>Szabó Tünde</i>	553

AZ ÁLDOZATKÉSZSÉG OLTÁRAI. A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI EMLÉKMŰÁLLÍTÁS VIZSGÁLATA A SZEGEDI EMLÉKJELEK PÉLDÁJÁN.

Nagyillés Anikó

Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék

Szeged, Magyarország

Absztrakt

Szegeden a két világháború között összesen huszonhat emlékművet állítottak, valamint a vonzaskörzetében további ötöt. Ezek készülhettek egyéni adakozásból, a vallási felekezetek, ezredek, iskolák, egyesületek (például a Tüzoltó Hősök Emléktáblája), vagy a város megbízásából. Nagy részük közadakozásból, illetve a város támogatásával készült el. Az emlékművekről a beszédekben mint oltárokról beszéltek, ahová imádkozni, erőt gyűjteni mehetnek, illetve amelyek maradandóságuknál fogva örökre hirdetni fogják az első világháborúban részt vett katonák hősiességét. A jelenséget a nemzetvallás, a kollektív emlékezet, a „new history” és az emlékezet helyei felől közelítve vizsgálom a két világháború közötti napilapok, felekezeti anyagok és a közgyűlési jegyzőkönyvek alapján.

Kulcsszavak: 1. emlékműállítás, 2. kollektív emlékezet, 3. nemzetvallás, 4. liturgiaparafrázis, 5. szimbolikus térhasználat

A jelenségről

Szegeden a két világháború között összesen huszonhat emlékművet állítottak. Ez a jelenség az országos, illetve nemzetközi tendenciába illeszkedett. Az emlékműállítás közösségi igény volt, amely összekapcsolódott a politikai elit igényével. Az emlékműveknek több funkciórétegük volt: egyrészt kifejezték a hozzátartozók kegyeletét, gyászát, másrészt politikai szimbólumok voltak (Szabó 1991,46). Az emlékművek nagy anyagi áldozatot követeltek, ezért többnyire közadakozásból, illetve a város támogatásával állították őket (Kovács 1991,111). Az emlékművek a régi tradíciók elemeire és formai alapjaira építettek (Sinkó 1991,39). Eleinte a kisebb közösségek emlékjelei készültek el, majd 1937-ben felavatták a város által állított emlékművet, a Hősök Kapuját is.

Társadalom és emlékműállítási tendenciák

A trianoni békeszerződést következtében kialakult új határok következtében Szeged határvárossá vált. Az addig virágzó gazdasági, kereskedelmi útvonalakat kettévágták a határok, a gyárak nagy része tönkrement. A gazdasági világválság tovább súlyosbította a helyzetet. Több ezren váltak munkanélkülivé (Tamas 2001, 89). Szeged ugyanakkor ebben az időszakban vált egyetemi várossá, hiszen 1921-ben Kolozsvárról ideköltözött át az egyetem. (Földváriné 1994, 273-274). Emellett Glattfelder Gyula Csanád egyházmegyei püspök vezetésével Szeged fontos vallási központtá is lett (Bárány 1994, 358).

Szeged 88%-a katolikus volt ebben az időszakban, ennek ellenére kevés katolikus emlékművet találtam. Ennek egyrészt a második világháború utáni eltűnés, megsemmisülés lehet az oka, másrészt ezek az emlékművek valószínűleg egyben iskolai, ezredemlékművek is lehettek.

Az, hogy melyik közösség mikor állított emlékművet egyrészt attól függött, hogy mikorra tudták összegyűjteni a szükséges összeget, illetve ha ez nem sikerült, akkor a város támogatta-e őket. Másrészt szükség volt egy olyan személyre, aki kézben tartotta az emlékműállítás ügyét. Ez a felekezeti emlékművek esetében többnyire a közösség vallási vezetője volt, az ezredek esetében pedig az ezred vezetője. Ez a megmaradt forrásokban is megfigyelhető. Kouff Róbert nyugdíjas tábornok például pontosan leírja a

46-os gyalogezred emlékművének tervét, illetve, hogy mennyi támogatásra lenne még szükségük (Kuoff 1926).

Az emlékművek lenyomatai lehetnek Szeged két világháború közötti társadalmának, hiszen minden Szegedhez kötődő ezred és az összes vállalási felekezet, illetve iskola állított emlékművet. A felekezeti emlékművek felállításában nagy szerepe volt Shvoy Kálmán vegyesdandárparancsnoknak, akinek célja az volt, hogy minden felekezeti temetőben legyen hősi emlékmű, amelynek célja egyrészt a világháborúban harcoló katonák hősiességének, bátorságának hirdetése volt, másrészt a közösség kegyeletének kifejező eszközét látta benne. Emellett az emlékműre úgy tekintett, mint zarándokhelyre, ahova a leszármazottak elzarándokolhatnak. (N.N.1933,4). Az emlékműállítás tehát hazafias kötelesség is volt.

Shvoy Kálmán elképzelései a kor gondolkodásába illeszkedtek. Egyrészt lényeges eleme volt a közgondolkodásnak az irredentizmus, amelyet a sajtó is erősített (Zeidler 2001, 79). Másrészt a 19. században, az 1848-'49-es forradalommal kialakult a magyar nemzetvallás (Gerő 2004, 22), amely ugyan megváltozott kontextussal, de továbbélt a 20. században is. Ez az immanens vallás a magyarság múltját, jelenét, jövőjét tette a hit tárgyává (Hankiss 1991, 66). Ennek fontos eleme volt a közös tapasztalat, amely egy emlékezőközösséget hoz létre. Tagjaiban ezek a közös élmények (első világháború, veszteség) az összetartozás érzését keltették (Jakab 2007,14.). Ez a nemzeti identitás ráépült a korábbi kulturális formákra, amelyek a vallási világméretű kötésekhez kötődtek. Létrejött egy szekuláris vallás, amely azonban megtartotta a szakralitás alapvető jegyeit (Gerő 2004, 19).

Felekezeti emlékművek

A felekezeti emlékművek nagy része a hősi temetőkben található. A szegedi belvárosi temetőben 1916-tól négy részt alakítottak ki, a római katolikus, református-evangélikus, görögkeleti és zsidó hősi halottak számára. Az első emlékműállítások 1924-től kezdődtek el. Ennek hátterében az állt, hogy a húszas évek második felétől a város anyagi hozzájárulással támogatta az emlékművek létrejöttét (Kanyó 2002, 156-158). Azonban így is előfordult, hogy nem tudták összeszedni a szükséges összeget. Ennek egyik példája a

Hősök Keresztje, amely a belvárosi római katolikus temetőben található. Ezt az emlékművet végül Özvegy Tóth Ferencné adományából készítették el és 1930. május 25-én, a Hősök Emléknapján avatták fel (N.N.1930, 4).

A római katolikusok összesen három emlékművet állítottak a temetőkben (ezen kívül vannak még katolikus vonatkozású iskolai emlékművek), a reformátusok az evangélikusokkal közösen egyet, a görögkeletiek szintén egyet. A zsidó hősök emlékére a Hajnóczy utcai zsinagóga falára, a temetőben található „cinteremben”, illetve szintén a temetőben állítottak emlékművet. A temetőben lévő emlékművek azért is voltak fontosak, mert városi emlékmű nem lévén, 1924-től eleinte itt ünnepelték meg a Hősök Emlékünnepét (Kanyó 2002, 158), amelyet minden felekezet esetében ünnepi istentisztelet előzött meg. Az ünnepel összekapcsolódott a jótékonykodás is. A város több pontján gyűjtőszátrakat állítottak fel, a „halott hősök emlékére”, tehát a hadirokkantak és a hősök hozzátartozói számára gyűjtöttek (N.N. 1930, 2).

Az emlékművek állíttatásáról a helyi sajtó részletes beszámolót nyújtott (vö. L. Juhász 2010, 13). A leírás részletessége összefüggött a közönség méretével, a résztvevők társadalmi, politikai rangjával.

A legrészletesebb forrás az 1933. október 29-i zsidó hősök emlékére állított emlékmű avatásáról maradt meg. Kezdeményezője Shvoy Kálmán volt, az emlékjel a katonaság és a Szegedi Zsidó Hitközség együttműködésével készült el. Az emlékmű avatásán részt vettek a katonai alakulatok, a város képviselői, az egyetem képviselői, a Szegedi Zsidó Hitközség elöljárósága, tagjai és egyesületeinek képviselői, Bakó László református lelkész, a katolikus kör képviselője, az Országos Frontharcos Szövetség, a Vitézi Szék és a zsidó hadviseltek képviselői (N.N. 1933, 5-7). Az emlékművek avatási ünnepségén szokás volt ugyanis, hogy a felsorolt intézmények képviseltették magukat, ezzel is kifejezve a tiszteletüket az elesett hősök iránt. Általánosságban elmondható, hogy a beszédekben a katonák legnagyobb érdemként az áldozatkészséget említik. Ez az ábrázolások egy részén is megfigyelhető. A protestáns emlékművön emellett János evangélista szavai is megjelennek: „Nincsen senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki életét adja az ő felebarátaiért” (N.N. 1932, 3). Egyes beszédekben a felebarát szó helyett a Hazát használták (Bakó 1932, 6). Az emlékműre oltárként tekintettek, ahová a

nemzet leteheti a kéréseit, ahova elzarándokolhat, ahol az elhunyt hősök közbenjárását kérheti (N.N. 1933, 5-7). A zsidó emlékmű esetében ez kiegészült azzal az igénnyel, hogy bizonyítsák a Haza iránti szeretetüket, kötelességtudatukat, igazolják, hogy az ő katonáik is életüket áldozták az első világháborúban (N.N. 1933, 5-7). Az ünnepi beszédet Pap Róbert mondta el. Az eredeti tervek szerint Löw Immanuel mondta volna, de betegsége megakadályozta ebben. A háborúval, emlékműavatással kapcsolatos beszédei azonban nyomtatott formában megmaradtak. Ezekben a két világháború közötti helyzetet a Szentírásban lévő eseményekkel állította párhuzamba, természeti képeket és a gyásszal kapcsolatos szimbólumokat felhasználva (Löw 1928).

Ezredek emlékművei

Az első világháborúban a szegediek több ezredbe vonultak be. Ezek közül a meghatározóbb volt a cs. és kir. 46. gyalogezred, illetve az m. kir. 5. honvéd gyalogezred és táborigazdák ezredei, az 5. népfelkelő gyalogezred és a m. kir. 3. honvéd huszárezred (Kanyó 2002, 16-32). Ezek közül a legrészletesebben a sajtó az m. kir. 5. honvéd gyalogezred emléktáblájának avatási ünnepségéről számolt be. Az emléktáblát eredetileg a Csonkatorony falába helyezték el, ma a fogadalmi templom falán látható. Készítője Margó Ede, kezdeményezője Shvoy Kálmán volt, mint a volt 5. honvéd gyalogezred bajtársi egyesületének elnöke. Az emlékmű Przemysl várából való kitörést ábrázolja. A források az emléktáblát a felekezetihez hasonlóan „dombormű-oltárnak” nevezik, amely a hősi halált halt katonáknak állít emléket (Firbás 1932, 1-2). Az emlékművekre, függetlenül attól, hogy ezred-, felekezeti vagy városi többségben jellemző, hogy kizárólag a halott hősokról emlékeznek meg. Dr. Firbás Oszkár írásában az emlékművet zarándokhelynek, a „honvédek szenvedésének szimbolikus Golgotájának” nevezte. (Firbás 1932, 1-2). Párhuzamot vont tehát a bibliai húsvéti események és a jelen eseményei között. Ez megfigyelhető más szerzőknél is. A honvéd emlékmű avatások abban különböznek a városi és a felekezetiétől, hogy megjelenítették rajta a katonaélet jellemző elemeit: a zenés takarodót, a táborigazdák misét (N.N. 1932,3). Ezeknek az emlékműveknek az avatásán sok esetben nagy szerepet kapott a háborúban való harc, esetenként a halálnemek, a szenvedés okainak részletes leírása (Firbás 1932,1-2). Egy-egy újságcikkben Szeged ellenforradalmi szerepét is hangsúlyozzák (N.N. 1932, 6). Az 5-ös honvédek emléktáblájának

avatásán részt vett dr. Glattfelder Gyula megyés püspök és József főherceg. Glattfelder Gyula hangsúlyozta, hogy amikor megszentelte az emlékművet, akkor a hűséget és a lelki nagyságot áldotta meg és nem a pusztítást, a harcot. József főherceg a testvériségre, egységre, a megosztottság megszüntetésére helyezte a hangsúlyt. (N.N. 1932, 2-3).

Tanulságok

Az emlékművek városi és közösségi szinten egyaránt megjelentek. Szegeden a város két emlékművet állíttatott, az egyik a Hősök Sírja, a másik a Hősök Kapuja. Elemzésük meghaladná e kötet kereteit. Ezeket a városi ünnepeket vették alapul a közösségi megemlékezések, amelyeket ugyanakkor a közösség igényekhez is igazították.

Általánosságban megállapítható, hogy a megemlékezések szimbólumaikban, gesztusaikban, a beszédek szövegeiben a szakrális szóhasználatot követték, a nemzetvallás keretébe illeszkedve. Ebben két fő motívum fonódott össze: egyrészt a hősöket örökéletűvé lényegítették, másrészt az emlékműveket a nemzetvallás oltáraként szentelték fel. Fontos szimbólum volt ezen kívül az újjászületés, a feltámadás. (Hankiss 1991, 79). Egyes beszédekben a hősökről, mint közbenjárókról beszéltek. Az ünnepség tehát a bibliai húsvéti eseményeket állította párhuzamba a jelen helyzettel. Mindezek alapján az ünnepek liturgia parafrázisként értelmezhetők.

Az emlékművek felállítása alulról és felülről jött kezdeményezés volt, amelyet az 1915-ben létrejött Hősök Emlékét Megörökítő Országos Bizottság (HEMOB) is szorgalmazott és az 1917. évi VIII. törvénycikk szabályozott (L. Juhász 2010, 17). Az avatási ünnepek, majd az évente megtartott emlékezések létrehoztak az egyéni emlékezettel párhuzamosan létező, arra épülő, mesterségesen létrehozott kulturális emlékezetet. A kulturális emlékezet a múlt szilárd pontjaira irányult, benne a múlt szimbolikus alakzatokká olvadt össze, amely normatív erővel bírt (vö. Assmann 1999, 53). Az ünnepi szónoklatok értelmezték a múltat, illetve a jelen igényeihez igazították azt (Romsics 2008, 269).

Irodalom

Assmann, Jan. 1999. *A kulturális emlékezet. Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskulturákban*. Budapest: Atlantisz Kiadó.

Bakó László. 1932. „A Hazáért. „*Szegedi Uj Nemzedék*, október 30: 6.

Dr. Furbás Oszkár. 1932. „5-ös honvéd-hőseink emlékezete. „*Szegedi Uj Nemzedék*, május 15: 1-2.

Gerő András. 2004. *Képzelt történelem*. Budapest: Eötvös Kiadó + Polg. ART Kiadó.

Hankiss Elemér. 1991. Nemzetvallás. Kovács Ákos eds. 1993. *Monumentumok az első háborúból*. Budapest: Corvina: 64-90.

Jakab Albert Zsolt. 2007. *A kollektív emlékezet konstrukciói és a nemzetépítés Kolozsváron*. MTA HTMTÖ pályamunka; 2009A00020E.

Kanyó Ferenc. 2002. *Világháborúk szegedi hősi halottai*. Szeged: Bába Kiadó.

Kovács Ákos. 1991. „Emeljünk emlékszobrot hőseinknek!” Kovács Ákos eds. 1993. *Monumentumok az első háborúból*. Budapest: Corvina: 104-124.

Kuoff Róbert. 1926. *Kérvény a volt cs. és kir. 46. gy.e. emlékoszlop bizottságának*. Szeged Város Tanácsának Közgyűlési Jegyzőkönyve 24188/1926.

L. Juhász Ilona. 2010. *Neveitek e márványlapon. A háború jelei* (Adalékok a világháborús emlékjelek etnológiai szemponttú értelmezéséhez.). Jelek a térben 3. Fórum Kisebbségkutató Intézet.

Lőw Immanuel. 1928. *Hetven beszéd*. Szeged.

Név Nélkül. 1930. „Önkéntes adományból állítják fel a szegedi hősök emlékművét.” *Szegedi Napló*, március 2: 4.

Név Nélkül. 1930. „Szeged kegyelete a Hősök emlékünnepén”. Délmagyarország, május 27: 2.

Név Nélkül. 1932. „Nagyszabású ünnepi esemény lesz az 5-ös honvédek em-

lékművének leleplezése. „*Szegedi Uj Nemzedék*, május 14:3.

Név Nélkül. 1932. „A volt 5-ös honvédek emlékének! „*Szegedi Uj Nemzedék*, május 15:6.

Név Nélkül. 1932. „Országos jelentőségű ünnep keretében leplezték le pünkösöd másnapján a volt 5-ös honvédek emlékművét”. *Szegedi Uj Nemzedék*, május 18:2-3.

Név Nélkül. 1933. „Szeged, az ország második városa máig sem áldozott a hősök emlékének.”. *Szegedi Uj Nemzedék*, október 31: 3-4.

Név Nélkül. 1933. „Lélekemelően szép ünnepségen avatták fel a zsidó hősi emlékművet”. *Szegedi Napló*, október 31:5-7.

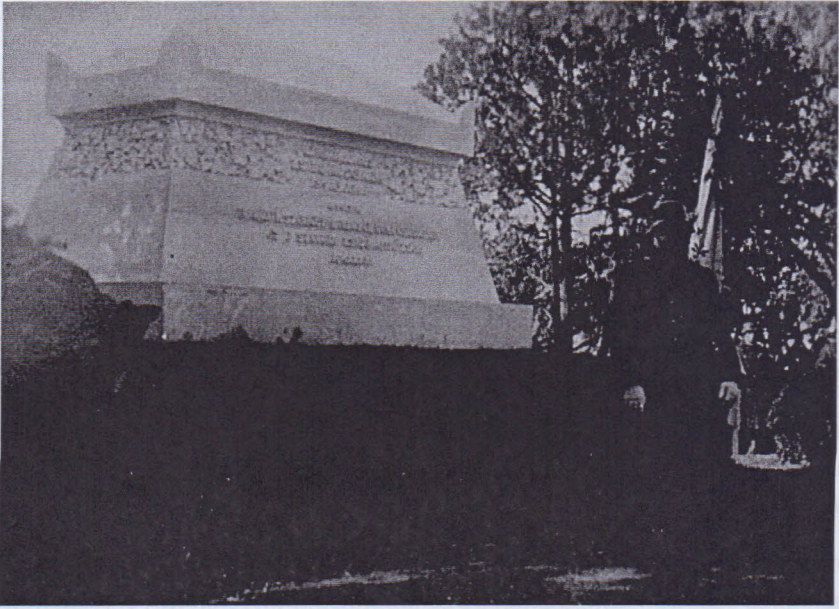
Romsics Ignác. 2008. Identitáspolitikai és történelem. Romsics Ignác eds. *Történelem, történetírás, hagyomány. Tanulmányok és cikkek, 2002-2008*. Budapest: Osiris Kiadó:267-274.

Sinkó Katalin. 1991. A nemzeti emlékmű és a nemzeti tudat változásai. Kovács Ákos eds. *Monumentumok az első háborúból*. Budapest: Corvina: 9-45.

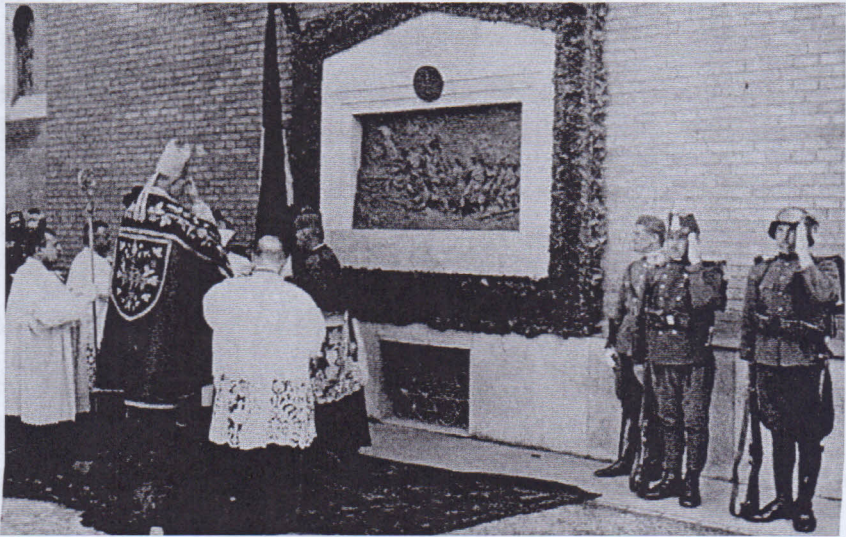
Szabó Miklós. 1991. A magyar történelmi mitológia az első világháborús emlékműveken. Kovács Ákos eds. *Monumentumok az első háborúból*. Budapest: Corvina:46-63.

Zeidler Miklós. 2001/8-9. „Közvélemény és propaganda. Irredenta kultusz Magyarországon a két világháború között. *Rubicon* XII. évf. 112.sz: 78-87.

Képek

A zsidó emlékmű felavatása. Shvoy Kálmán fotója.

Glattfelder Gyula püspök megszenteli az 5-ös honvédek emlékművét. Shvoy Kálmán fotója.